

ELS DOCUMENTS NOTARIALS RELACIONATS AMB L'ESCUPTOR LLUÍS BONIFAÇ I MASSÓ, DE VALLS (1760-1784)

Josep M. Llobet i Portella

Paraules clau: Bonifaç, documents notarials, escultura, Valls, Tàrraga, Cubells, Falset.

Resum

Les nombroses i rellevants obres d'art produïdes per l'escultor vallenc Lluís Bonifaç i Massó forçosament havien de deixar testimoni documental en els protocols notarials redactats durant la segona meitat del segle XVIII. Fa uns anys, amb la finalitat de localitzar documentació d'aquest important artífex, vam examinar els manuals notarials d'aquest període que es guarden a l'Arxiu Històric Comarcal de Cervera amb el resultat d'haver pogut identificar nou documents. Set d'aquests textos fan referència a obres escultòriques realitzades per l'artista —tres retaules i el disseny d'un tabernacle— i els altres dos contenen informació d'altres característiques. Aquests documents localitzats són els que avui donem transcrits, amb alguns comentaris que els precedeixen.¹

¹ Els documents 1 i 4 foren publicats a l'article: LLOBET I PORTELLA, Josep M. "Documents sobre quatre retaules construïts a l'església de Santa Maria de Tàrraga (1747-1768)", *Urtx*, 15. 2002, p. 199-220. Una versió —amb diversos errors— dels documents 3, 5 i 6 es troba a: YEGUAS I GASSÓ, Joan. "Noves dades sobre l'escultor Lluís Bonifàs i Massó (1730-1786)", *Quaderns del Pregoner d'Urgell*, 15. 2002, p. 89-106.

Abstract:

The numerous and relevant works of art made by the sculptor from Valls Lluís Bonifaç i Massó obviously had to leave documented evidence in the notarial registry written in the second half of the XVIIIth century. Aiming to find documents about this important artist, a few years ago we examined some notarial manuals from this period which are kept in the Arxiu Històric Comarcal of Cervera. Nine documents could be identified, seven of which refer to sculptures made by the artist –three altarpieces and the design of a tabernacle– and two containing information about different features. These documents are the ones we offer transcript, with some comments preceding them.

I. Documentació sobre obres d'art

I. I. RETAULE DE NOSTRA SENYORA DE L'ESPERANÇA, LA PURÍSSIMA SANG DE JESUCRIST I LES SANTES ESPINES, DE TÀRREGA

Aquest retaule, que havia de ser col·locat a la capella que la confraria de Nostra Senyora de l'Esperança i la Puríssima Sang de Jesucrist, que acollia els pagesos de Tàrrega, posseïa a l'església parroquial d'aquesta població, fou encarregat, l'any 1759, a Lluís Bonifaç, després que l'escultor presentés una traça de l'obra que fou considerada satisfactòria. Els pactes, però, no foren escripturats fins al dia 10 de febrer de l'any següent (*Document número 1*).

El retaule seria fet a la vila de Valls d'acord amb la traça elaborada prèviament i havia de trobar-se acabat al final del mes de setembre de 1761. La fusta caldria que fos d'àlber, poll, xiprer o tell i Lluís Bonifaç, a més del retaule, faria un santcrist, sis candelers, la sacra, l'evangeli i el lavabo.

Quan el retaule es trobés enllestit, seria transportat de Valls a Tàrrega a càrrec de la confraria, la qual pagaria, també, les despeses de col·locar-lo, tant les relatives al mestre de cases i manobres com les que es produirien pel proveïment de guix, panys, frontisses i altres ferros necessaris. La confraria, a més, faria fer un plint de pedra picada segons el model que enviaria l'escultor.

Els membres de la confraria tindrien un mes, des de l'acabament del retaule, per fer-lo visurar, però, en cas de realitzar-ho, les despeses que això ocasionés anirien al seu càrrec. El preu del retaule i els seus complements va ser fixat en 875 lliures, que serien satisfetes en quatre pagaments.

La segona paga, tal com estava previst, fou de 200 lliures. Potser es féu efectiva amb un cert retard, ja que si bé, segons el contracte, havia de ser satisfeta durant el mes de febrer de 1761, el document que deixa constància d'aquest pagament no fou redactat fins al darrer dia del mes de maig d'aquell any (*Document número 2*).

L'últim d'aquests pagaments es degué realitzar a les acaballes de l'any 1764, ja que el dia 9 de desembre d'aquell any l'escultor reconeixia que havia rebut 75 lliures que eren la resta de l'import del retaule de la confraria targarina

de Nostra Senyora de l'Esperança i la Puríssima Sang de Jesucrist (*Document número 4*).²

I. 2. RETAULE DE SANT PERE, DE CUBELLS

L'argenter targarí Josep Fontanet i Bertran devia ser un dels homes de confiança de Lluís Bonifaç. Almenys, així ho fa creure una època datada el 16 de febrer de 1764 i un nomenament de procurador del mes de desembre del mateix any. En el primer d'aquests dos documents, l'argenter reconeixia que havia rebut 300 lliures que eren la primera paga de l'import del retaule major de l'església parroquial de Cubells, les quals rebia en nom de l'escultor Lluís Bonifaç, que era esmentat com a acadèmic de la madrilenya Real Academia de San Fernando. Atès que aquestes 300 lliures eren la primera paga, la contractació del retaule devia ser recent. D'altra banda, si bé a l'època no s'hi indica l'advocació del retaule, el fet que sigui anomenat "major" permet suposar que fou dedicat a sant Pere, sant titular de l'església parroquial de la població (*Document número 3*).³

El nomenament de procurador susdit, fet per Lluís Bonifaç a favor del targarí Josep Fontanet, en el qual l'escultor també apareix com a acadèmic de la Real Academia de San Fernando, sembla indicar que Tàrrrega era el punt central d'un territori on no era difícil que l'escultor vallenc trobés clients disposats a contractar retaules i altres obres escultòriques, de les quals era costum —segons indica el text— fer prèviament una planta o disseny (*Document número 5*).⁴

I. 3. RETAULE DE SANTA MARIA, DE LES BORGES BLANQUES

Un retaule important, atès el seu import: 2.500 lliures, fou el que es contractà el dia 20 de març de 1766 per tal de col·locar-lo a l'altar major de l'església parroquial de les Borges Blanques. També en aquest cas l'obra s'havia de fer d'acord amb una planta elaborada per Lluís Bonifaç, encara que calia afegir-hi determinada ornamentació i uns escuts amb les armes heràldiques de la població. Si bé el plint, el contraplint, el grau del presbiteri i la tarima no anirien a càrrec de l'escultor, en canvi, aquest havia de fer dues credences, dues imatges de Crist crucificat, dotze candelers a imitació dels que hi havia a l'altar del Roser de l'església major de Reus, dos jocs

² La versió de Cèsar Martinell és diferent. Diu que l'última paga fou de 275 lliures i va ser satisfeta el 7 de setembre de 1764. Vegeu "El escultor Luis Bonifás y Massó, 1730-1786", *Anales y Boletín de los Museos de Arte de Barcelona* VI, 1 i 2. Gener-juny 1948, p. 152.

³ Cèsar Martinell precisa que el retaule major de Cubells va ser contractat el 23 de gener de 1764 pel preu de 1.950 lliures i es trobava totalment acabat el 9 d'octubre de 1769 (*Op. cit.*, p. 164-165).

⁴ Un retaule contractat pel procurador Josep Fontanet fou el de l'altar major de l'església de Golmés, acte que es portà a terme l'any 1770. Segons la transcripció de Cèsar Martinell, la data del nomenament de procurador és el 9 de novembre de 1764 (*Op. cit.*, p. 258-259).

de sacres —unes d'ús diari i les altres destinades als dies de festa—, un floró per a la volta del presbiteri, un segon marc per al frontal i, d'altra banda, havia de posar el seu nom i cognom en un lloc visible del retaule, de tal manera que tothom el pogués veure. Aquesta última condició indica el prestigi que, en aquell temps, tenia Lluís Bonifaç. La fusta del retaule havia de ser d'àlber blanc o d'àlber poll i l'obra caldria que es trobés acabada el primer dia de setembre de 1768. L'import esmentat de 2.500 lliures li seria satisfet en cinc pagaments. L'obra es faria a Valls i, una vegada enllestida, seria transportada a les Borges Blanques (*Document número 6*).⁵

1.4. DISSENY D'UN TABERNACLE PER A L'ESGLÉSIA DE FALSET

Sabem que durant els últims mesos de l'any 1779, o l'any següent, Lluís Bonifaç va elaborar el disseny d'un tabernacle per a la nova església de Falset, treball que es valorà en 60 lliures, però, al començament de l'any 1781, les persones que li feren l'encàrrec encara no li havien pagat les esmentades 60 lliures ni 15 lliures més que eren l'import d'un viatge que l'escultor havia fet de Valls a Falset. Per aquest motiu, Lluís Bonifaç, el dia 15 de gener d'aquell any 1781, presentà un escrit davant el vicari general de l'arquebisbat de Tarragona mitjançant el qual demanava que li fossin satisfetes les 75 lliures que importaven els seus treballs i despeses, petició que va ser atesa pel vicari general de forma favorable al demandant (*Document número 7*).⁶

2. Altra documentació

A més de la documentació sobre obres d'art que hem comentat, coneixem dos documents que fan referència a altres qüestions. En el primer, datat el 24 de març de 1781, Lluís Bonifaç, que apareix com a reial acadèmic, i tres persones més —un llaurador, un fuster i un serraller—, totes elles de Valls, nomenen procurador un tal Josep Alfonso, de Montblanc, per tal que els pugui declarar fiadors en qualsevol arrendament que ell faci (*Document número 8*).

El segon text és una escriptura, redactada el 3 de juny de 1784, mitjançant la qual Francesca Massó, vídua de l'escultor Baltasar Bonifaç, el seu fill Lluís Bonifaç, escultor i acadèmic, i Maria Miracle, esposa d'aquest últim,⁷ venen a Francesca Lope, vídua de Pau Jover, un pagès de Valls, una casa que es trobava mig construïda —només tenia les parets principals i la teulada— i un corral que hi havia darrere la

⁵ Cèsar Martinell indica que la data de contractació del retaule de les Borges Blanques fou el 20 de maig de 1766, que el 4 de setembre de 1768 s'hi celebrà la primera missa, tot i que només estava construït fins a la cornisa, i que el 4 de juny de l'any següent va quedar totalment acabat (*Op. cit.*, p. 171).

⁶ Segons Cèsar Martinell, les 75 lliures reclamades per Lluís Bonifaç li foren pagades el 27 de febrer de 1782 (*Op. cit.*, p. 214).

⁷ La família de Lluís Bonifaç és àmpliament descrita per Cèsar Martinell (*Op. cit.*, p. 24-26).

casa. La finalitat de la venda era fer disminuir la quantitat que ells havien de pagar anualment a la comunitat de preveres de l'església parroquial de Valls a causa d'un censal mort. La casa venuda es trobava al carrer del Carme⁸ de Valls i havia estat comprada per Baltasar Bonifaç a Francesc Roig, botiguer de teles de la vila, i Lluïsa, esposa seva. Els testimonis d'aquest acte notarial foren Pere Joan Golerons, fadrí escultor,⁹ i Batista Peremateu, aprenent d'escultor,¹⁰ els quals treballaven al taller de Lluís Bonifaç (*Document número 9*).

TEXTOS DOCUMENTALS

I

1760, febrer, 10. Tàrraga.

Lluís Bonifaç, menor de dies, escultor, de Valls, es compromet a construir un retaule per a la capella de la confraria de Nostra Senyora de l'Esperança i la Puríssima Sang de Jesucrist, establerta a l'església de Santa Maria, de Tàrraga.

Arxiu Històric Comarcal de Cervera (AHCC), Fons Notarial, Tàrraga, 22, Marià Terez i Mateu, *Manual*, 1759-1760, f. 93v.

En nom de Déu. Sia notori a tots com en la vila de Tàrraga, del bisbat de Solsona, a deu dies del mes de febrer, any de la nativitat del Senyor de mil set-cents y seixanta, de y sobre les coses avall escrites, per y entre los honorables Francisco Llopis, Joan Francesch Ortís, Joseph Soler y Gassol y Ramon Puitg, pagesos y lo present

⁸ Cèsar Martinell, comentant les dades econòmiques sobre Lluís Bonifaç, diu: "Hacia el año 1783 adquiere la casa de la calle de la Escribanía, y en 1784, además de esta casa posee la de la calle de la Carnicería y otra en la del Carmen [...]. En el año 1786 tenía las mismas fincas, con excepción de la casa de la calle del Carmen" (*Op. cit.*, p. 36). Més endavant, afegeix: "El 23 de mayo de 1785, el año anterior al de su muerte, toma un censo por efecto de las cuestiones promovidas por Salvador París y como consecuencia de cuando su abuelo fue conceller (La Revda. Comunidad de Presbíteros prestó el dinero para este asunto). Es en el mismo año en que hemos visto dejaba de pertenecerle la casa que poseía en la calle del Carmen, lo que induce a pensar si tuvo que ser vendida para subvenir a las citadas responsabilidades" (*Op. cit.*, p. 38). Si bé la interpretació dels fets que fa Cèsar Martinell és correcta, hi ha un error en les dates, ja que el cens ha de ser anterior al 3 de juny de 1784, dia en què fou venuda la casa del carrer del Carme.

⁹ Sobre Pere Joan Golerons, Cèsar Martinell dóna aquesta informació: "Después de la muerte del escultor, la viuda y el hijo continuaron el taller por algún tiempo, según parece bajo la dirección de Pedro Juan Golarons, antiguo oficial y persona de confianza de la casa, que a menudo intervino en asuntos familiares" (*Op. cit.*, p. 56). Pere Joan Golerons havia fet l'aprenentatge al taller de Lluís Bonifaç durant els anys 1761-1767 (*Op. cit.*, p. 78-79).

¹⁰ Batista Peremateu havia entrat al servei de Lluís Bonifaç com a aprenent l'any 1779 (*Op. cit.*, p. 81-82).

y corrent any capitans de la devota confraria de Nostra Senyora de la Esperansa, erigida en la iglésia parroquial de Santa Maria de dita vila de Tàrrega, de part una, y Lluís Bonifàs, menor de dies, esculptor, de la vila de Valls, camp y archabisbat de Tarragona, de part altra, en rahó de fer y fabricar un retaule per la capella de dita devota confraria col·locada en dita parroquial iglésia, és estat pactat, convingut y ajustat lo següent:

Primo que lo dit Lluís Bonifàs promet y se obliga en tenir fet, fabricat y col·locat en dita capella, en lo termini de dos anys, que comensaren en lo setembre del any pròxim passat de mil set-cents cinquanta-y-nou y finiran per tot lo mes de setembre del any pròxim vinent de mil set-cents sexanta-y-un, un retaule ab los modo y forma que manifesta la planta firmada per ditas parts, la qual queda al present en poder del mateix Lluís Bonifàs y promet entregar sempre y quant per dits honorables capitans o sos successors en dit ministeri sia demanada, baix los pactes y condicions infrascrits y següents:

Primo que la fusta de dit retaule dega ser de albe, poll, xiprer o tell en lo tot o per parts, aixís com convinga.

Ítem que, concluhit que sia lo dit retaule, sia la obligació a costas y expensas de dita devota confraria lo fer-lo conduhir y transportar de dende la dita vila de Valls a esta de Tàrrega y lo fer lo gasto als que lo plantaran en tot lo temps se plantarà y fins y a tant que ho estiga enterament.

Ítem que també sia obligació a costas y despesas de dita devota confraria lo mestre de cases, manobres y guix necessaris per la fortificació de dit retaule en tot lo temps se plantarà, com també tots los panys, frontissas y demés ferros necessaris per dit retaule y sa fortificació.

Ítem que la mencionada devota confraria y a costas y expensas de esta dega fer obrar y treballar de pedra picada lo plinto de dit retaule ab lo modo y forma que dit Lluís Bonifàs enviarà la plantilla.

Ítem que lo dit Lluís Bonifàs, a més de dit retaule, dega fer un pontifical de una imatge de Sant Christo ab sa creu, sis candeleros, sacra, evangeli y lavabo.

Ítem que, si la dita devota confraria voldrà fer visurar lo dit retaule per si està conforme a la trassa, dega a costas de la mateixa confraria executar-ho dins lo termini de un mes de después que estarà plantat; altrament, dit termini passat, no deurà dit Lluís Bonifàs estar al judicat.

Ítem que, si en lo intermedi del temps prefigit per fer la obra de dit retaule esdevindrà morir lo dit Lluís Bonifàs, no estaran obligats sos hereus a completar-la si no voldran o no podran y, en est cas, sols estaran obligats a entregar la obra feta, junt ab la trassa, y a pagar lo que a cas tingan sobrepagat respecte al valor tindrà la obra treballada, estimada per dos esculptors, elegidors un per cada part.

Ítem y finalment que dits honorables capitans, per ells y los seus en dita devota confraria y en carrech successors, prometen y se obligan en donar y pagar al dit Lluís Bonifàs y als seus per la obra de dits retaule y pontifical la quantitat de vuit-centas y setanta-y-sinch lliuras, moneda barcelonesa, en esta forma, a saber, dos-

centes lliures lo dia present, les quals lo mateix Lluís Bonifàs confessa haver rebut en bona moneda de comptants a sas voluntats, conforme ab lo present, renunciant a la excepció non numeratae pecuniae y a tot altre dret, etc., afavorir lo puga, ne firma àpoca, altres dos-centes lliures del dia present a un any, altres dos-centes lliures conclosa que sia la obra y les restants dos-centes setanta-y-sinch lliures des del dia de conclosa la obra a un any.

Tot lo que la una part a la altra vicitudinàriament promet aténdrer y cumplir y los pactes predits (segons que a càrrech de cada una vénen de haver-se de cumplir) tenir y servir, sens dilació, compensació ni excusa alguna, ab salari de procurador dins dita vila de Tàrrega deu sous y fora de ella vint sous barcelonesos, ab restitució y esmena de tots danys, gastos, interessos, missions y despeses, y ab obligació, ço és, los dits honorables capitans dels béns, drets y rèdits de dita devota confraria, no emperò dels seus propis per tractar negoci ageno, y lo dit Lluís Bonifàs dels seus propis, mobles e immobles, haguts y per haver, ab renunciació a tota lley y dret de son respective favor y ab jurament llargament.

Y així respectivament ho atórgan en dita vila de Tàrrega dit dia, essent presents per testimonis lo reverent Joseph Serra, prevere y rector del lloch del Talladell, y Salvador Bonet, pagès, de Verdú, y dits contrahents (als quals lo notari infrascrit fas fe conèixer) ho firman, a saber, de voluntat de dits Joan Francesch Ortís y Joseph Soler y Gassol, que diuhen no saben de escriurer, lo dit reverent Joseph Serra y los demás de sa pròpia respective mà.

Francisco Llopis.

Ramon Puig.

De voluntat de dits Joan Francesch Ortís y Joseph Soler y Gassol, Joseph Serra, prevere y rector.

Lluís Bonifàs, escultor y menor.

Devant de mi Mariano Terez y Matheu, notari.

[Al final:] Del compliment de la paga de est contracte és firmada àpoca en poder del mateix notari a 9 desembre 1764.

2

1761, maig, 31. Tàrrega.

Lluís Bonifaç, menor de dies, escultor, de Valls, reconeix haver rebut 200 lliures, que són una part de l'import de la construcció del retaule de la confraria de Nostra Senyora de l'Esperança i la Puríssima Sang de Jesucrist, establerta a l'església de Santa Maria, de Tàrrega.

AHCC, Fons Notarial, Tàrrega, 22, Marià Terez i Mateu, *Manual*, 1760-1761, f. 212.

En la vila de Tàrrega, bisbat de Solsona, a trenta-y-un dia del mes de maitg, any de la nativitat del Senyor de mil set-cents seixanta-y-un, Lluís Bonifàs, menor de

dies, escultor, de la vila de Valls, camp y archabisbat de Tarragona, de son grat y certa ciència, confessa y en veritat regoneix a Anton Miró, Thomàs Arrufat, Joseph Giné y Ramon Bodrigues, pagesos y actuals capitans de la devota confraria de Nostra Senyora de la Esperansa, erigida en la iglésia parroquial de Santa Maria de dita vila de Tàrrega, presents, que en bona moneda, de comptants, a ses voluntats, li han donat y pagat la quantitat de dos-centes lliures, moneda barcelonesa, en part y paga y a bon compte de aquelles vuit-centes setanta-y-sinch lliures per preu de les quals, ab acte rebut en poder del notari infrascrit a deu de febrer de mil set-cents seixanta, concertà ab dita devota confraria lo fer un retaule per sa capella. Y per ço, renunciant a la excepció non numeratae pecuniae, lleys de la entrega y a tot altre dret de son favor, lo dit confitent (que de conèixer-lo lo notari infrascrit fas fee), en testimoni de ditas cosas, atorga y de pròpria mà firma la present època en dita vila de Tàrrega, dia, mes y any dalt dits, essent presents per testimonis Joan Ignasi Terez, notari públich, y Joseph Fontanet, argenter, los dos de la mateixa vila.

Lluís Bonifàs, menor, escultor.

Devant de mi Mariano Terez y Matheu, notari.

3

1764, febrer, 16. Tàrrega.

Josep Fontanet i Bertran, argenter de Tàrrega, firma època de 300 lliures, que són la primera paga de l'import del retaule major de l'església parroquial de Cubells, a favor dels obrers de l'esmentada església, les quals rep en nom de Lluís Bonifaç, escultor i acadèmic.

AHCC, Fons Notarial, Tàrrega, 29, Ramon Borràs i Borràs, *Manual*, 1763-1764, f. 56v.

Dia XVI [de] febrer [de] M DCC LXVIII.

Sia a tots notori com jo Joseph Fontanet y Bertran, argenter, de la present vila de Tàrrega, bisbat de Solsona, de mon grat y certa sciència, firmo època a favor dels obrers de la obra y sacristia de la parroquial iglésia de la vila de Cubells, bisbat de Urgell, a estas cosas ausents, y per ells Joan Pere Alòs, altre de dits obrers, present, de la quantitat de tres-centas lliuras, moneda barcelonesa, las que rebo per compte y de orde de Lluís Bonifàs, escultor y acadèmich de la Real Acadèmia de Sant Fernando, en la vila y cort de Madrit eregida y fundada. Y a dit Lluís Bonifàs li serveixen a bon compte y per la primera paga de aquellas mil nou-centas y sinquanta lliuras barcelonesas que són las mateixas que dits obrés li han promesas donar y pagar per lo preu del retaule major de dita parroquial iglésia de Cubells. Lo modo de la paga de ditas tres-centas lliuras és que las confesso haver rebut per mans de dit Joan Pere Alòs, obrer sobre expressat, de comptants, real y effectivament, en presència del notari y testimonis avall escrits. Y, per tant, de ellas, ab lo present, ne firmo època. La qual

fou feta en dita vila de Tàrrega, als setse dias del mes de febrer del any comptat des de la nativitat de nostre senyor Jesuchrist de mil set-cents sexanta-y-quatre, essent presents per testimonis Francesch Valeta, escrivent, y Joseph Rigal, jove, argenter, en dita vila de Tàrrega habitants. E jo lo nottari avall escrit fas fe conèixer a dit Joseph Fontanet y Bertran, lo qual firmà esta àpoca de sa mà pròpria.

Joseph Fontanet y Bertran.

En poder de mi Ramon Borràs y Borràs, nottari.

[Al marge esquerre:] Extractum dicto die cum papiro sigilli 3.

4

1764, desembre, 9. Tàrrega.

Lluís Bonifàs, escultor, de Valls, reconeix haver rebut 75 lliures, que són la resta de l'import de la construcció del retaule de la confraria de Nostra Senyora de l'Esperança i la Puríssima Sang de Jesucrist, establerta a l'església de Santa Maria, de Tàrrega.

AHCC, Fons Notarial, Tàrrega, 22, Marià Terez i Mateu, *Manual*, 1763-1764, f. 473v.

En la vila de Tàrrega, bisbat de Solsona, a nou dies del mes de desembre, any de la nativitat del Senyor de mil set-cents seixanta-y-quatre, don Lluís Bonifàs, acadèmich real y escultor, en la vila de Valls, camp y archabisbat de Tarragona, populat, de son grat y certa ciència, confessa y en veritat regoneix als honorables Salvador Serra, Andreu Tella, Joseph Nuet y Francisco Monfà, pagesos, de dita vila de Tàrrega, actuals capitans de la devota confraria de Nostra Senyora de la Esperansa y Puríssima Sanch de Jesuchrist, erigida en la iglésia parroquial de Santa Maria de dita vila de Tàrrega, presents, que en bona moneda de comptants, a ses voluntats, li han donat y pagat la quantitat de setanta-y-sinch lliures, moneda barcelonesa, que són y li cedeixen per compliment y entera satisfació y paga de aquelles vuit-centes setanta-y-sinch lliures per preu de les quals la dita devota confraria concertà ab ell lo fer un retaule de ella en la capella de la mateixa devota confraria, construhida en dita parroquial iglésia, conforme de dit concert, obligacions de dita fàbrica y de la paga de dita quantitat apar ab acte rebut en poder del notari infrascrit a deu de febrer de mil set-cents y seixanta. Y diu per compliment y entera paga com tinga rebudes les restants vuit-centes lliures de la paga, de les quals consta per àpocas y recibos que vol vingan compresas y compresos ab la present per a què una mateixa quantitat no aparega ser dues vegades pagada. Y per ço, renunciant a la excepció non numeratae pecuniae, lleys de la entrega y demás de son favor, en testimoni de ditas cosas lo dit confitent (que de conèixer-lo lo notari infrascrit fas fee) atorga y de pròpria mà firma la present àpoca en dita vila de Tàrrega, dia, mes y any dalt notats, essent presents per testimonis Joan Ignasi Terez, notari públich, y Pau Fontanet, argenter, los dos de la mateixa vila.

Lluís Bonifàs.

Devant de mi Mariano Terez y Matheu, notari.

1764, desembre, 9. Tàrrrega.

Lluís Bonifaç i Massó, escultor i acadèmic, de Valls, nomena procurador Josep Fontanet i Bertran, argenter, de Tàrrrega, per contractar retaules i altres obres escultòriques.

AHCC, Fons Notarial, Tàrrrega, 29, Ramon Borràs i Borràs, *Manual*, 1763-1764, f. 262.

Dia VIII [de] desembre [de] M DCC LXIII.

Sépanse por esta escritura de poder como yo Luis Bunifàs y Massó, escultor y académico de mérito de la Real Academia de San Fernando, eregida y fundada en la real villa y corte de Madrit, natural de la villa de Valls, campo y arzobispado de Tarracona, de mi espontánea voluntad y cierta sciencia, constituyo y ordeno en mi procurador cierto y especial y, para lo infrascrito, general, assí que la especialidad no derogue a la generalidad, ni al contrario, a Joseph Fontanet y Bertran, platero, natural de la villa de Tàrrrega, obispado de Solsona, a estas cosas presente, para que por mí y en mi nombre y por los precios u cantidades de dinero a dicho mi procurador bien vistas pueda ajustar y ajuste qualesquier retablos y otras obras tocantes a mi officio de escultor con cualesquier comunes y particulares personas, assí ecclesiásticos como seglares, y a este fin pueda dicho mi apoderado otorgar en mi nombre las escrituras de contratas y hazientos que convengan y prometer en ellas que atenderé y cumpliré puntualmente a todo lo contenido en la planta u plantas que por dicha obra u obras se presentaren y que concluhiré aquella u aquellas con el tiempo a dicho mi procurador bien visto. Y, para su mayor firmeza y observancia, pueda dicho mi procurador obligar y obligue todos mis bienes, muebles y sitios, havidos y por haver, y renuncie a las leyes de mi favor, con las demás cláusulas y circunstancias en semejantes escrituras de contratas poner estiladas y, en especial, la del juramento, que en mi alma pueda prestar. Otrosí, pueda percibir y cobrar, perciba y cobre, todas y qualesquier cantidades de dinero, créditos, pensiones de censos y censales, alquileres de casas y tierras, precios de arriendos y de qualesquier obras tocantes a mi officio de escultor, laudemios y otras qualesquier cosas que se me deban y deberán en qualesquier nombres y por qualesquier causas y razones, y, de lo que rezibiere y cobrare, dar y otorgar, dé y otorgue, qualesquier cartas de pago, cessiones, cancellaciones y demás resguardos necesarios. Otrosí y finalmente, pueda comparezer y comparezca en qualesquier tribunales ecclesiásticos y seglares y allí intentar y seguir qualesquier pleytos y causas, activas y passivas, principales y de apellación, movidas y para moverse, largamente, con el acostumbrado curso de pleytos y causas, facultad expressa de jurar de calumnia, prestar qualesquier cauciones, assí juratorias como fidejussorias, exponer clamor y reclamos e instar qualesquier execuciones, y hazer todo lo demás que acerca de dichas causas y su amplissimo curso se requiera, según el estilo de los mismos tribunales en donde se

siguieren, sin limitación alguna, y con facultad de substituir la presente escritura de poder, revocar los substitutos, nombrar de nuevos las vezes y quando le pareziere y, generalmente, pueda hazer y exercer lo que yo haría y ejecutaría si personalmente me hallasse, prometiendo estar en juicio y pagar lo que fuere sentenciado y juzgado, tener por firme y validero todo lo que por dicho mi procurador constituido y por sus substituto o substitutos fuere hecho y executado y no revocarlo en tiempo alguno, baxo la obligación de todos mis bienes y renunciación de derechos necessaria. En cuyo testimonio otorgo la presente escritura de poder en la prenarrada villa de Tárrega, a los nueve días del mes de deziembre del año contado del nazimientto de nuestro señor Jesuchristo de mil setecientos sesenta y quatro, siendo presentes por testigos el magnífico doctor en drechos Sebastián Cercós y Novell, en dicha villa de Tárrega domiciliado y ciudadano honrado de Barcelona, e Ignasio Sanfeliu, labrador, de la prenarrada villa de Tárrega. E yo el nottario baxo escrito doy fee conozer a dicho Luis Bunifàs y Massó, constituyente, el qual firmó la presente escritura de poder de su mano propria.

Lluís Bonifàs y Massó.

Ante mí Ramón Borràs y Borràs, nottario.

[*Al marge esquerre:*] Extractum die 6 februarii 1770 cum papiro sigilli 2, de quo fides facit. Borràs, nottarius.

6

1766, març, 20. Les Borges Blanques.

Lluís Bonifaç i Massó, escultor, de Valls, es compromet a construir un retaule per a l'altar major de l'església parroquial de les Borges Blanques.

AHCC, Fons Notarial, Tàrrega, 29, Ramon Borràs i Borràs, *Manual*, 1765-1766, f. 47.

En nom de Déu, nostre senyor. Sia a tots notori com per y entre los reverents Anton Marí, prebere y rector de la parroquial iglésia de la vila de las Borjas Blancas, bisbat de Lleyda, Salvador Jover, Joseph Solsona, Pere Joan Ricart, preberes y beneficitas de la expressada parroquial iglésia, convocats y congregats en la sacristia de ella, a hont per a tractar semblants y altres actes y negocis de dita reverent comunitat acostúman convocar-se y congregar-se, comunitat tenint y ella celebrant y representant, junt ab Joseph Segarra y Gener y Pròspero Ricart, pagesos, de la nominada vila de las Borjas, en nom y com a elets de la concòrdia per part del comú de dita vila ab sos acrehedors censalistas, de una part, y don Lluís Bonifàs y Massó, escultor y acadèmich de mèrit de la Real Acadèmia de Sant Fernando, eregida y fundada en la real vila y cort de Madrit, en la vila de Valls, camp y archabisbat de Tarragona, populat, de part altra, per rahó de construhir lo retaulo major que en la prenarrada parroquial iglésia deu fabricar-se per lo nomenat don Lluís Bonifàs, escultor, se ha convingut, tractat y pactat lo següent:

Primo, dit don Lluís Bonifàs y Massó, escultor, se obliga a fer y executar lo dit retaulo així mateix y conforme demonstra la planta que per est effecte se ha formada per dit Bonifàs y queda firmada per est y per los relatats elets, tot a sas costas, a excepció del plinto y contraplinto del sòcol, que assò deurà venir y córrer a càrrech de dita reverent comunitat y de dits elets, respective.

Ítem, que, a més del que pinta y demonstra la planta, deurà lo dit escultor en lo expressat retaulo anyadir y ajustar uns adornos als sòcols, com bé apareixerà al mateix escultor, que fàcian correspondència y armonia ab lo demás del retaulo, y a las portas de dits sòcols deurà anyadir també uns escuts de armas de la vila.

Ítem, a més, deurà fer també dos credensas ab sos marchs y tauletes uniformes.

Ítem, deurà fer també, a més, dos imatges de Christo, senyor nostre, crucificat, ab sas creus corresponents, a saber, lo un ab peanya de la alsada de dos palms lo tot y lo altre de tres palms, ab lo peu conforme lo peu dels candeleros que seguidament se diran.

Ítem, durà fer també, a més, lo nomenat escultor dotse candeleros, conformes y ab lo mateix model·lo ab què estan fets los candeleros del altar del Roser de la iglésia major de la vila de Reus.

Ítem, deurà fer també, a més, dit escultor dos jochs de sacres, esto és, unas per los dias de festas y altrás per tot dia.

Ítem, deurà fer, així mateix, a més, un floró per la bòveda del presbiteri, a la direcció del dit escultor.

Ítem, deurà fer també, a més, un altre march per lo frontal, a la disposició de dit escultor, a més del que demonstra la planta.

Ítem, deurà posar dit escultor son nom y cognom en lo retaulo en paratge visible y que puga ser vist de tothom.

Ítem, tot lo demás que sia necessari per a plantar lo retaulo (a excepció del que baix se dirà), com és aiguacuyt y claus, deurà córrer a càrrech y expensas de dit escultor.

Ítem, tot lo dit retaulo ha de ser fet y fabricat de fusta de albe blanch y de albe poll, qual fusta deurà córrer a càrrech y expensas de dit escultor.

Ítem, dit escultor deurà conclòurer y acabar la fàbrica de dit retaulo per lo primer dia del mes de setembre del any mil set-cents sexanta-y-vuyt, ab las parts següents, és a saber, des de terra fins sobre lo arch de Maria Santíssima per lo primer dia de setembre del any prop vinent de mil set-cents sexanta-y-set, y deurà conclòurer dit retaulo, ab las addicions sobre expressadas, en semblant dia del any mil set-cents sexanta-y-vuyt.

Ítem, dita reverent comunitat y dits elets prometen donar y pagar a dit don Lluís Bonifàs, escultor, per rahó de dit retaulo, ab las circumstàncias y addicions sobre explicadas, la quantitat de dos mil y sinch-centas lliuras, ço és, dos mil lliuras per part de dita reverent comunitat y cinch-centas lliuras per part de dits elets, pagadoras a dit escultor ab esta forma, és a saber, quatre-centas lliuras lo dia primer de maig

propvinent y del corrent any de mil set-cents sexanta-y-sis, altrás quatre-centas lliuras en semblant dia del any propvinent de mil set-cents sexanta-y-set, sis-centas lliuras després de posats y plantats lo sòcol, pedestral, columnas, pilastras y guarnissas, ab tot lo que demonstra la dita planta, altrás sis-centas lliuras después de haver acabat y plantat lo tot del nomenat retaulo y addicions que sobre se ha dit, y las restants sinch-centas lliuras, a cumpliment del dit preu, al cap de un any que serà conclòs y plantat lo dit retaulo.

Ítem, deurà córrer a càrrech y expensas de dita reverent comunitat y de dits elets anar a buscar lo retaulo y demés necessari per est fi en la vila de Valls, fer la vida y donar casa a dit escultor y sos fadrins y artífices tot lo temps emplearan en plantar lo tot o la part de dit retaulo, com y també fer bastidas, pagar guix, pedra, ferros y demés necessari per lo dit fi, fortificació y seguretat de dit retaulo, subministrar també cavalcaduras per a venir y retornar a Valls, així per dit escultor com per sos artífices o fadrins, ab los instruments que convinga per lo mencionat effecte.

Ítem y finalment, que la grau del presbiteri y la tarima deuran ser de pedra o del que apareixerà millor, però, sie del que sie, deurà córrer a expensas de dita reverent comunitat y elets.

Y, per lo tant, las ditas parts, lloant, aprobant, ratificant y confirmant totas y sengles cosas sobre ditas, convenen y prometen la una part a la altra, ad invicem y vicissitudinàriament, los sobre dits capítols, per lo que a cada una de ellas pertany y toca, atténdrer y cumplir, tenir y observar, y en manera alguna contra fer o venir per qualsevol causa o rahó, ab la obligació vicissitudinària, a saber, per part de dits reverents preberes, dels béns, rèddits y emoluments de dita reverent comunitat, per part de dits elets, dels béns, rèddits y emoluments de dita concòrdia, per tractar en estas cosas negoci alieno, y, per part de dit escultor, de tos sos béns propis, mobles e immobles, haguts y per haver, renunciant a qualsevol lley y dret contra estas cosas venint y a la lley que prohibeix la general renunciació, y ab jurament, llargament, que dits reverents preberes [préstan] en la forma sacerdotal y dits elets y escultor préstan ab la deguda forma. Fet fonch est acte en dita vila de las Borjas Blancas, als vint dias del mes de mars del any comptat des de la nativitat de nostre senyor Jesuchrist de mil set-cents sexanta-y-sis, essent presents per testimonis Pere Segarra y Saltó y Bernat Llussà, pagesos, los dos de la enunciada vila de las Borjas Blancas. E jo lo nottari avall escrit fas fe conèixer a dits contrahents, los quals firmaren est acte de sas mans pròprias.

Anton Marí, prebere y rector.

Salvadó Jové, prebere.

Pere Joan Ricart, prebere.

Joseph Solsona, prebere.

Joseph Segarra, elet.

Pròspero Ricart, elet.

Don Lluís Bonifàs y Massó, escultor.

En poder de mi Ramon Borràs y Borràs, nottari.

1781, febrer, 8. Valls.

El notari deixa constància de la intima feta per Manuel Roca, porter reial i nunci jurat de la vila de Valls, a instància de Lluís Bonifaç, veí d'aquesta població, a Roc Valls, prevère i rector eclesiàstic de Falset, Llorenç de Magrinyà, Tomàs Vilanova i Josep Crusat, tots ells també de Falset, per tal que paguin a l'esmentat Lluís Bonifaç l'import del disseny d'un tabernacle per a l'església de Falset que ell va fer.

AHCC, Fons Notarial, Cervera, 134, Francesc Martí i Bonet, *Manual*, 1780-1783, f. 6.

En la villa de Valls, del campo y arzobispado de Tarragona, oy que contamos a los ocho días del mes de febrero de mil setecientos ochenta y uno, Manuel Roca, portero real y nuncio jurado de la presente villa de Valls, mediante el juramento que tiene prestado en el ingreso de su officio, ha hecho relación en poder de mí el infrascrito escrivano que en el día seis de los mismos mes y año, a instancia de don Luis Bonifàs, vesino de la misma villa, havia intimado y notificado al doctor Roque Valls, presbítero y cura párroco de la villa de Falset, a Lorenzo de Magrinyà, al doctor Thomàs Vilanova y a Joseph Crusat, todos de la misma villa de Falset, un memorial, con su decreto al pie, que el uno después del otro es como se sigue:

“Muy illustre señor: Don Luis Bonifàs, real académico, vecino de esta villa de Valls, con el debido respeto expone a vuestra señoría que de orden y por disposición del doctor Roque Valls, presbítero y cura párroco de la villa de Falset, Lorenzo de Magrinyà, doctor Thomàs Vilanova y Joseph Crusat, quatro de los electos para la construcción de la nueva iglesia de aquella villa en el noviembre de mil setecientos setenta y nueve, trabajó una planta o dissenyo de un tabernáculo para la misma, que quedó ajustada a sessenta libras y quinse libras más por el viage de passar desde Valls a la villa de Falset, contentándose el suplicante a la expressada suma de setenta y sinco libras por expressarle dicho doctor Vilanova, electo, no podían hacer más, según la carta que presenta, y otra de Luis Magrinyà, que ofrece también buscar medios para la satisfacción y acredita el trabajo del suplicante, y, no obstante que el mismo suplicante passó en aquella villa para solicitar su justo pago y lo ha pedido con cartas, jamás ha podido lograrle, en cuya atención se ve precissado acudir a la justificación de vuestra señoría. Suplica rendidamente se sirva disponer que dichos electos paguen al suplicante la referida suma de los efectos aplicados y que se apliquen a la misma iglesia o en aquella manera que más conforme parezca a vuestra señoría, que lo espera de su recto y acreditado proceder. Valls y enero, quinse, de mil setecientos ochenta y uno. Luis Bonifàs”.

“Tarragona y febrero, primero, de mil setecientos ochenta y uno. Paguen los comissionados la cantidad que se debe al suplicante por su trabajo, y, si tubieren justas causas para no hacerlo, por sí o por medio de su apoderado comparescan el jueves de la semana próxima para que en el juicio verbal de aquel día, vistos los

documentos que se presentan por una y otra parte, providenciemos lo de justicia. De Albear, vicario general y oficial”.

Y que había entregado copia de dicho memorial y decreto a las criadas de los nombrados doctor Roque Valls, presbítero, y de Lorenzo Magrinyà y a la hermana del doctor Vilanova y a la consorte de Joseph Crusat entre las quatro y sinco horas de la tarde del referido día. De todo lo que el referido Manuel Roca ha requerido fuesse lebantado auto público, que fue echo en la susso dicha villa de Valls, en los día, mes y año referidos, siendo presentes por testigos Antonio Saló, cirujano, y Ramón Hincis, labrador, ambos de dicha villa, para dicho efecto llamados. Y al dicho requiriente, que yo el infrascrito escrivano certifico conocer, lo firmó de su mano.

Manuel Roca, portero real.

En poder de mí Francisco Martí, escrivano.

8

1781, març, 24. Valls.

Lluís Bonifaç, reial acadèmic, Francesc Queralt, llaurador, Magí Nuet, fuster, i Josep Pomés, serraller, de Valls, nomenen procurador llur Josep Alfonso, major, llaurador, de Montblanc.

AHCC, Fons Notarial, Cervera, 134, Francesc Martí i Bonet, *Manual*, 1781, f. 16.

Sépasse como nosotros, don Luis Bonifàs, real académico, Francisco Queralt, labrador, Magín Nuet, carpintero, y Joseph Pomés, sarragero, vesinos de la presente villa de Valls, de nuestro libre alvedrío, otorgamos todo nuestro poder cumplido, lleno y bastante, sin limitación alguna, qual de derecho se requiere y es menester, a Joseph Alfonso, mayor, labrador de la villa de Monblanch, aunque ausente, como si fuesse presente, para que por nosotros juntos y cada uno de nosotros a ssolas y representando nuestras personas, voses, acciones y derechos pueda obligarnos y nos obligue juntamente con él y a ssolas en fiadores de todos y cualesquiera arriendos que a su favor le fueren rematados e/o concedidos por cualesquier señores e/o procuradores por los términos y precios que a él le pareciere y baxo los pactos contenidos en las tabbas de los mismos arriendos, si en aquellos se hubieren formado, y, por rasón de aquellos, acetar el cargo de fiadores, prometiendo que tanto con dicho arrendatario como sin él y a ssolas pagaremos el precio u precios de los dichos arriendos en el término contenido en las tabbas o convenidos y que cumpliremos y obserbaremos los pactos o condiciones contenidos en las antedichas tabbas u de palabra y todo lo demás que sea de nuestro cargo, sin dilación ni excusa alguna, con el acostumbrado salario de procurador y con restitución y emienda de daños y costas, para cuyo cumplimiento obligue, junto con dicho arrendatario, sin él y a ssolas, todos nuestros bienes y los de cada uno de nosotros a ssolas, muebles y sitios, habidos y por haber, renunciando al beneficio de nuevas constituciones,

dividideras y cedideras acciones, epístula del dibo Adrián, consuetud de Barcelona que habla de dos o más que a ssolas se obligan y a la ley que dice que primero sea convenido el principal que el fiador y a otra que disse que, quitado el principal, sea quitado el accessorio y a toda y qualquier ley o derecho que ayudar y faborecer nos pueda y a la que prohíbe la general renunciación y, por pacto, a nuestro propio fuero, submetiéndonos al fuero y jurisdicción de qualesquier jues o superior, assí ecclesiástico como seglar, dando facultad de variar de juicio, firmando escritura de tercio, baxo pena de tercio en los libros de qualesquier curias u tribunales, por lo que, tanto con dicho arrendatario como sin él y a ssolas, obligar nuestras respectibe personas y bienes en amplia forma, según el estilo de dichas curias, y para firmar dichas escrituras de tercio, substituir uno o más procuradores y, por rasón de todas las sobredichas cosas, firmar qualesquier escrituras, con los pactos y estipulaciones, promessas, obligaciones de nuestras personas y bienes, junto con otros y a ssolas, y renunciación de derechos útiles y necessarias y a dicho nuestro procurador bien bistas y, generalmente, hacer y exhecutar todo quanto nosotros haríamos si nos hallássemos presentes, prometiendo tener por firme y validero todo lo que por dicho nuestro procurador será hecho y procurado y no rebocarlo en tiempo alguno, baxo obligación de todos nuestros respectibe bienes y renunciación de derechos necessaria. Y assí lo otorgamos en la villa de Valls, del campo y arzobispado de Tarragona, oy que contamos a los veinte y quatro días del mes de marzo de mil setecientos ochenta y uno, siendo presentes por testigos Manuel Roca, portero real, y Joseph Bernat, nuncio jurado, ambos de la presente villa de Valls, para dicho efecto llamados. Y a los dichos otorgantes, a quienes yo el infrascrito escrivano certifico conocer, lo firmaron los que dixeron saber de escribir y, por los que dixeron no saberne, lo firmó por ellos uno de los testigos.

Lluís Bonifàs.

Por los dichos Francisco Queral y Joseph Pomés, Manuel Roca, testimoni.

Magí Nuet.

En poder de mí Francisco Martí, escrivano.

9

1784, juny, 3. Valls.

Francesca Massó, vídua de Baltasar Bonifaç, escultor, Lluís Bonifaç, escultor i acadèmic, i Maria Miracle, esposa seva, tots de Valls, venen a Francesca Lopes, vídua de Pau Jover, pagès, també de Valls, una casa mig construïda i un corral situats al carrer del Carme d'aquesta població.

AHCC, Fons Notarial, Cervera, 134, Francesc Martí i Bonet, *Manual*, 1783-1784, f. 47 v.

Sie a tothom notori com la senyora Francisca Bonifàs y Massó, viuda del senyor Balthesar Bonifàs, escultor, y lo senyor don Lloís Bonifàs, també escultor y acadèmich del Real Col·legi de Escultors de la vila y cort de Madrid, y la senyora donya Maria

Bonifàs y Miracle, mare, fill y nora, respective, tots de la present vila de Valls, del camp y arquebisbat de Tarragona, per exhonerar-se part de la solució y prestació de tot aquell censal mort ja creat de preu y propietat dos mil sis-centas cinquanta lliuras barcelonesas y penció annual setanta-nou lliuras, deu sous, que tots anys als vintt-i-sis [de] novembre fan y préstan a la reverent comunitat del rector [y] preberes beneficiats de la parroquial iglésia de la dita present vila, no han trobat altre medi a ells y a sos béns menos danyós que lo de la venda infrascrita, per ço y altrament, de son grat y certa sciència, per ells y sos hereus y suchsensors, venen y per títol de la present venda concedeixen a Francisca Jover y Lopes, viuda de Pau Jover, pagès, de la dita present vila y als seus y a qui ella voldrà, perpètuament, tota aquell citi de casa clos, en lo que únicament se ençòntren construhidas las parets principals y taulada, ab son corral al detràs de ella, de abís fins al cel, ab sas entradas y exidas, drets y pertinèncias universals, situat dins la present vila de Valls y carrer dit del Carme, ab los censos y senyoria directha, si a tal està obligada, lo que de present se ignora, que vuy afronta de un costat ab casa del discret Rafel Voltas, notari, de altre costat ab casa de Joan Ferrer, teixidor de lli, del detràs ab un ortet del expressat Voltas, notari, tots de la dita present vila, y del devant ab lo dit carrer del Carme, a hont té la portalada, lo qual citi de casa los pertany y espechta, esto és, a la senyora Francisca Bonifàs y Massó com a usufructuària deixada per Baltasar Bonifàs, son difunt marit, segons aixís ho afirma, y als dits senyors cònjuges Bonifàs y Miracle en virtut de donació que del expressat citi de casa ne féu al dit senyor don Lloís lo expressat senyor Balthesar Bonifàs, son difunt pare, ab acte rebut en poder del qòndam Joseph Vives y Guim, notari públich y real de la dita present vila, en lo dia, mes y any en aquell continguts, segons també aixís afirman, y al expressat senyor Balthesar Bonifàs li pertanyia y espectave en virtut de venda perpètua a son favor feta per Francisco Roig, botiguer de telas, de la expressada vila, y Lluïssa, sa muller, ab acte rebut en poder del quòndam Joan Pau Cossidor, notari públich y real de la predita vila, als vint-i-tres de setembre de mil set-cents trenta. E aquesta venda fan així com millor dir y entèndrer se pot, ab lo exprés pacte que, si fos lo cas que en lo successir aixís algun senyor dominical lo que fes constar que dit citi de casa estés subjechta a senyoria y a la prestació de algun cens, volen dits venedors quedar indemnes, tant de la solució de lluísmes y censos, com de tota y qualsevol altre prestació, pues en est cas tot daurà satisfer-se per la expressada compradora y los seus, y, dit pachta salvo, extrauen lo dit citi de casa de mà, poder y domini seus y aquell pòsan en mà, poder y domini de dita Francisca Jover y Lopes, compredora, y dels seus, promatent entregar-li'n pocessió real, actual, corporal o quasi o bé que de sa pròpria autoritat se la púguia pèndrer y, presa, retenir-se-la, ab clàusula de constitut, cessió y mandato de tots drets y accions, constitució de procurador, com en cosa pròpria, los drets dominicals, en cas se tinga per algun senyor directha, sempre salvos. Lo preu de la present venda és mil cinquanta lliuras, moneda barcelonesa, las quals se reté y reserva dita compradora en son poder de voluntat de dits venedors y en virtut de facultat que de present li dónan per a què

ab altre acte en poder del nottari infrascrit lo dia present se haurà de encarregar ha pagar e/o lloir y quitar part del censal en lo prohemi del present acte expressat, junt ab la porrata de la penció corrent, pencions y porratas en avant devedoras, y lo dit preu, en cas de lluhició, avent de indemnisar per las mil sinquanta lliuras de la solució y prestació de dit censal als dits venedors y als seus. Y, així, renunciant a la excepció de no ser lo preu així convingut, a la de la non numerata pecunia, no haguda ni rebuda, com a tot altre dret y lley a estas cosas obvians, no sols fan y fírmán àpoca, sí també dónan y cedeixen a dita compradora y als seus tot allò que més valer pot lo dit citi de casa. Més avant, convenen y prometen que lo prede-signat citi de casa, ab tots los aumentos y milloras per dita compradora y los seus en aquell fahedoras, fer-li haver y tanir y estar-li de ferma y legal evichció pactada, sempre en tot y qualsevol cas, ab restitució y esmena de tots danys y gastos. Y, per a cumplir tot lo predict, obligan dits venedors a la nombrada compradora y als seus tots sos béns y del altre de ells a ssolas, mobles e immobles, presents y veniders. Y renuncián per so al benefici de novas constitucions y consuetut de Barcelona que parla de dos o més que a ssolas se obligan. Y las ditas senyoras Francisca y Maria Bonifàs, cercioradas de tots sos drets per lo nottari avall escrit, renuncián al benefici “Vel·leyà senatconsult”, en favor de las donas introduit, y a la authèntica que comensa “Si qua mulier possita”, *Codice*, “AdValleyanum”, al seu dot, espoli y damés drets que tenen y los poden expechtar en la heretat y béns de dits sos marits, que volen que dita compradora y los seus las prefarèsquan en aquells, y, junts, a tot altre dret y llei que junts y a ssolas valer y ajudar los puga y a la que prohibeix la general renunciació. Y, per omnímoda roboració del predict, espontàneament, o júran en sas respectivas ànimas a Déu, nostre senyor, y a sos sants quatre evangelis en mà y poder del nottari infrascrit, com a pública persona, rebent y estipulant. Y quedán dits contrahents adbertits de lo previngut per sa magestat ab sa real plagmàtica [sic] sobre hipotecas. Que fou fet en la present vila de Valls, vuy que contam als tres dias del mes de juny, any del Senyor de mil set-cents vuitanta-quatre, essent presents per testimonis Pere Joan Golorons, fadri, escultor, y Batista Peremateu, apranent, també escultor, los dos residents en la dita present vila, per dit afechta cridats. Y als dits otorgants, als quals jo lo infrascrit nottari certifico conèixer, ho ha firmat lo dit senyor don Lloís y, per las demás, que han dit no saber de escriurer, ho ha firmat per ellas un dels testimonis.

Don Lluís Bonifàs.

Per la senyora Francisca Bonifàs y donya Maria Bonifàs y Francisca Jover, Pera Joan Gaolerons, testimonis.

En poder de mi Francisco Martí y Bonet, nottari.

[Al marge esquerre:] Extractum dicto die cum papiro sigilli 2^a.

[Al final:] Tomada la razón en el officio de hipotecas de esta ciudad al folio 277 del libro 1° en el día de oy. Tarragona y junio, 15, de 1784. Por el discreto Ignacio Prats, escrivano, Joseph Busquets, nottario.